

■ Αντιεπαναστατικές ενέργειες κατά τὸ 1821

Ἡ στάση τῶν Παπικῶν κατά τὸ 1821* Ἀντεῖπον καὶ ἀντέπραξαν κατά τοῦ Ἀγῶνα

Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1821 οἱ διάφορες Χριστιανικὲς ὁμολογίες, πού βρισκόνταν στὴν Ἑλλάδα, ἔπαιξαν πολυποίκιλο ρόλο. Σύμφωνα μὲ ὅλους τοὺς ἀπομνημονευματογράφους καὶ τοὺς ἱστορικοὺς τοῦ Ἀγῶνα, «οἱ λατινόδοξοι ἰδία τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, ὄχι μόνον δὲν ἐβοήθησαν τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ ἀντεῖπον (=πρόβαλαν ἀντιρρήσεις) καὶ ἀντέπραξαν κατ' αὐτοῦ».

Ὁ ἐπισημότερος ἱστορικὸς τοῦ Ἀγῶνα, Σπυρίδων Τρικούπης, γράφει γιὰ τὸ ξέσπασμα τῆς Ἐπανάστασης: «Μόνοι αἱ καρδίαι τῶν τοῦ δυτικοῦ δόγματος Ἑλλήνων ἐκώφευσαν. Ἐφάνη κατά τὴν περίπτωσιν ταύτην ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ δόγματος τούτου ὅλη ἡ ἀσχημοσύνη τοῦ φανατισμοῦ προτιμήσαντος τὴν ἡμισέληνον τοῦ σταυροῦ καὶ τὴν δουλείαν τῆς ἐλευθερίας».

* * *

Τὴν τριετία 1822-1825 ἔγιναν ἔντονες προσπάθειες, προκειμένου οἱ πολιτικοὶ ἡγέτες τῆς Ἑλλάδας νὰ προσεγγίσουν τὸν παπικὸ θρόνο, γιὰ νὰ βοηθήσει στὴν ἀναγνώριση τῆς Ἐπανάστασης ἀπὸ τὴν Δύση. **Μ**ὲ αὐτὴ τὴν προοπτικὴ, ἔφθασαν ἀντιπρόσωποι μας μὲ μυστικὴ ἀποστολὴ στὸ Συνέδριο τῆς Βερόνας, τὸ ὁποῖο τελικὰ δὲν τοὺς ἀποδέχθηκε. **Γ**ιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ, ἔστειλαν πολλὰ κείμενα στὸν πάπα, τοῦ ὁποῖου ὁ ἀντιπρόσωπος συμμετεῖχε στὸ Συνέδριο τῆς Βερόνας, ἀλλὰ ὁ πάπας δὲν ἀνταποκρίθηκε στὶς ἐκκλήσεις.

Ἀλέξανδρος
Μαυροκορδάτος
(1791-1865).

Τὸ σημαντικώτερο ὅμως εἶναι ὅτι μέλη τῆς Κυβέρνησης, ὅπως ὁ Μαυροκορδάτος καὶ ὁ Νέγρης, προχώρησαν σὲ πολλές μυστικὲς ἐνέργειες γιὰ τὴν σύναψη διπλωματικῶν σχέσεων μὲ τὸν παπικὸ θρόνο καὶ πρόβαλαν τὸ ἐπιχείρημα τῆς ἔνωσης «τῶν δυὸ Ἐκκλησιῶν». **Σ**ὲ κείμενα ὁ πάπας Πῖος Ζ΄ χαρακτηρίζεται «κεφαλὴ τῆς Χριστιανοσύνης». **Ὁ** ἐκπρόσωπος μάλιστα τῆς ἑλληνικῆς κυβέρνησης ἀποστέλλεται, γιὰ νὰ ὑποβάλει ταπεινὰ «τὸν σεβασμό, τὴν λατρεία καὶ τὴν ἐκτίμηση ὀλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους».

Ἐπὶ πλεόν, ὁ Μαυροκορδάτος ἔστειλε ἀπὸ τὴν Κόρινθο ἐμπιστευτικὴ Ἐπιστολὴ στὶς 14 Ἀπριλίου 1822 στὸν ρωμαιοκαθολικὸ ἀρχιεπίσκοπο Νάξου, μὲ τὴν ὁποία τὸν καλοῦσε στὴν Κόρινθο, γιὰ νὰ συζητήσουν. **Π**αρόμοια ἐπιστολὴ ἔστειλε τὴν ἴδια ἡμέρα στὸν ἀρχιεπίσκοπο Νάξου καὶ ὁ ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν Θεόδωρος Νέγρης. **Β**έβαια πολὺ πιθανὸν οἱ ἐπιστολὲς αὐτὲς νὰ ἀποτελοῦσαν ἐλιγμό, πὺ ἀποσκοποῦσε στὴν ἐνημέρωση τῶν Μεγάλων Δυνάμεων μέσω τοῦ πάπα, τὸν ὁποῖο οἱ Ἱεράρχες θὰ ἐνημέρωναν.

Πάπας Πῖος Ζ΄
(1742-1823).

* * *

Ἐπίσης, ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός, ὡς ἀπεσταλμένος τῆς ἑλληνικῆς κυβέρνησης πρὸς τὸν πάπα, τοῦ μετέφερε μυστικὰ μήνυμα. **Ἀ**πὸ τὴν παπικὴ πλευρὰ διατυπωνόταν ἡ ἀποψη ὅτι «ὁ Γερμανός, μέσω μυστικῆς ὁδοῦ, εἶχε ὑποβάλει προφορικὰ σ' αὐτὸν τὴν πρόταση γιὰ ἔναρξη ἐπισήμων συζητήσεων σχετικὰ μὲ τὴν ἔνωση τῶν Ἐκκλησιῶν». **Μ**άλιστα οἱ λατῖνοι «κληρικοὶ» διαβίβασαν στὸν Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸ «τὸ ἐνδιαφέρον πὺ πάντα ἔδειχνε ὁ παπικὸς θρόνος γιὰ τὴν ἐπιστροφή τῶν ὀρθοδόξων στὴν δικαιοδοσία τοῦ ὑπέρτατου ποντίφηκα».

Τελικὰ, ὅμως, δὲν ἐπιτεύχθηκε κάτι τέτοιο ἐρήμην τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ γιὰ πολλοὺς λόγους. **Ὁ** πάπας στὴν ἀρχὴ δὲν ἔδειχνε ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ὑπόθεση αὐτή, ἴσως διότι οἱ πολιτικοὶ ἡγέτες τῆς Δύσης κρατοῦσαν ἀρνητικὴ στάση ἀπέναντι στοὺς Ἕλληνες. **Ἐ**πίσης χειρίστηκε τὸ θέμα πολὺ προσεκτικὰ ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός, ὁ ὁποῖος ἔμμεσα, ὡς γνήσιος ἱεράρχης, ὑπονόμευσε τὴν ἐπιθυμία τῶν πολιτικῶν ἡγετῶν

τῆς Ἐπανάστασης νὰ ὑποταχθοῦν στὸν πάπα. Πάντως, αὐτὸ ἀπέβη σωτήριο γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος.

Γενικότερα φαίνεται, ὅτι ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο οἱ παπικοὶ ἀντιμετώπισαν τὶς κινήσεις Μαυροκορδάτου-Νέγρη εὐεργέτησε τελικὰ τὴν Ἑλλάδα, διότι βοήθησε νὰ διακρίνουν οἱ πρόγονοί μας τὰ ἔθνικὰ ἀπὸ τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα τῆς ἀγωνιζόμενης πατρίδος.

* * *

Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός Γ' (1771-1826).

Ἔνα ἄλλο μεγάλο θέμα, κατὰ τὸν καθηγητὴ Κωνσταντῖνο Μανίκα, εἶναι ἡ ἀδιαφορία τὴν ὁποία ἐπέδειξαν οἱ λατῖνοι γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδας ἀπὸ τὸν τουρκικὸ ζυγὸ. Στὴν ἀρχὴ ἀποστασιοποιήθηκαν ἀπὸ τὶς πρῶτες ἐπαναστατικὲς ἐνέργειες καὶ δὲν συμμετείχαν στὴν ἐπανάσταση τῶν Ἑλλήνων. Στὴν Σῦρο σὲ σύσκεψη

ποῦ ἐγίνε **«ἀποφασίστηκε ἡ μὴ συμμετοχὴ τους στὴν Ἐπανάσταση».**

Ὁ Ἰωάννης Φιλήμων σημειώνει: **«Ἄλλ' ἐν ὥρα, καθ' ἣν ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος ἀπάσης ἴστατο, ἐν ὥρα, καθ' ἣν τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἐδρεπανίζετο (=θεριζόταν)..., οἱ τοῦ δυτικοῦ δόγματος νησιῶται ἀνανεοῦσιν ἀρνούμενοι πᾶν αἴσθημα ἔθνικόν, κακολογοῦσι μάλιστα, φρνάσσονται, ἀπειλοῦσιν οὔτε ἄνθρωποι οὔτε Χριστιανοὶ δεικνύμενοι, ἀλλὰ τὴν δουλείαν ἐαυτῶν προτιμῶντες καὶ τοὺς διώκτας τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἀσπαζόμενοι... Οἱ δίμορφοι οὗτοι Λατινο-Ἕλληνες περιωρίζοντο ἐν τέταρσι μόναις νήσοις, τῆς Σύρου, Νάξου, Τήνου καὶ Θήρας».**

Δὲν στάθηκαν ὅμως μόνον στὴν ἀρχὴ τῆς οὐδετερότητας· προχώρησαν καὶ σὲ ἄλλες ἀντιεπαναστατικὲς ἐνέργειες. **Μ**ὲ πολλοὺς τρόπους καὶ μὲ πολλὰ ἐνέργειες ἐπιδείκνυαν τὰ φιλοτουρκικὰ τους αἰσθήματα. **Ἔ**τσι, οἱ Λατῖνοι τῶν νησιῶν τοῦ Αἰγαίου κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης, ὅταν οἱ Ὁρθόδοξοι ὑψωναν τὰ λάβαρα τῆς ἐλευθερίας, ἐκείνοι ὑψωναν στοὺς ναοὺς τους τὶς γαλλικὲς σημαῖες, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο προκαλοῦσε καὶ τὸν λαὸ καὶ τὴν ἑλληνικὴ Κυβέρνηση.

Σὲ ἐπιστολῇ, ποῦ ἀπέστειλε ὁ λατῖνος ἐπίσκοπος Τήνου στὶς 8 Μαΐου 1822, σημειώνει: **«Μόλις ἄρχισε ἡ ἐπανάσταση**

αὐτοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ἐπεδίωξα μὲ κάθε ἐπιμέλεια νὰ τηρήσω μία τέλεια οὐδετερότητα τόσο ἐγώ, ὅσο καὶ πάντες οἱ καθολικοί, καὶ μέχρι τοῦ παρόντος κανένας καθολικὸς δὲν ἔχει πιάσει ὄπλα ἐναντίον τοῦ κυριάρχου (δηλαδὴ τοῦ Σουλτάνου)».

Οἱ Συριανοί, κατὰ τὴν μαρτυρία τοῦ Σπηλιάδη, ἔφθασαν σὲ ἔνοπλη σύγκρουση μὲ τοὺς ὀρθόδοξους πρόσφυγες ποὺ κατέφυγαν στὸ νησί τους. **Τὸ** πιὸ ἐπιβαρυντικὸ ὅμως εἶναι πῶς ἔστειλαν τροφές στοὺς ἀποκλεισμένους Τούρκους τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς Καρύστου, «μὲ τοὺς ὁποίους συνεννοοῦντο διὰ σημείων συντεθειμένων ἀναμεταξύ των καὶ τοὺς ἐπληροφόρουν περὶ τοῦ στόλου καὶ περὶ ἄλλων ἀντικειμένων ἀφορώντων τὰ τοῦ πολέμου».

Στὴν Νάξο, πολλοὶ λατινίζοντες καὶ μάλιστα οἱ πλουσιώτεροι ἦταν ἄσπονδοὶ ἐχθροὶ τῆς Ἐπανάστασης. **Αὐτοὶ** ὄχι μόνον δὲν συνεισέφεραν χρήματα, ἀλλὰ μὲ κάθε μέσο προσπαθοῦσαν νὰ πείσουν καὶ τοὺς ὑπόλοιπους νὰ ἀρνηθοῦν. **Ἐπὶ** πλέον, οἱ Λατῖνοι τῶν περιοχῶν αὐτῶν ἀρνήθηκαν νὰ «ἀνταποκριθοῦν θετικὰ στὶς ἔκτακτες εἰσφορές, ποὺ ζητοῦσε καὶ ἀπὸ αὐτούς, ὡς Ἕλληνες πολῖτες, ἢ ἐπαναστατικὴ Κυβέρνηση γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ἐνίσχυση τοῦ ἀγῶνα, καθὼς ἐπίσης καὶ νὰ ἐκπληρώσουν τὶς νόμιμες φορολογικὲς τοὺς ὑποχρεώσεις», ὅταν ἡ κεντρικὴ Κυβέρνηση μετὰ τὴν ἐδραίωση τῆς Ἐπανάστασης «προσπάθησε νὰ ἐπιβάλλει ἓνα ἐνιαῖο διοικητικὸ καὶ φορολογικὸ σύστημα στὶς ἀπελευθερωμένες περιοχές».

* * *

Συμπερασματικά, ὅσον ἀφορᾷ στοὺς παπικούς, ἢ ἑλληνικὴ Κυβέρνηση τὸ 1826 προχώρησε στὴν ἐπίσημη καταδίκη «τῆς ἀντιεπαναστατικῆς καὶ ἀνθελληνικῆς στάσεώς τους», καταγγέλλοντας ὅτι «τὸ ἔργον τῆς προδοσίας ἐξηκολούθησαν οἱ δυτικοὶ εἰς τοὺς ἐσχάτους χρόνους μὲ πλειότερον ζῆλον καὶ μάλιστα ὅταν ἤρχισεν ὁ Ἑλληνικὸς ἀγὼν, ἔγιναν ἐξ ἐπαγγέλματος προδόται καὶ σύμβουλοι τῶν Τούρκων ἐναντίον τῶν ἀνατολικῶν, ἕως ὅτου ἐχόρτασαν τὴν ἐπιθυμίαν των, βλέποντες ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν των ἐξαנדραποδιζο-

μένους τὸς ἀθώους συμπολίτας των!» («Γενική Ἐφημερίς τῆς Ἑλλάδος»).

Ὁμολογουμένως, «ἡ Ἐπανάσταση ρίζωσε στὶς περιοχὲς ὅπου κυριαρχοῦσε ὁ Ὁρθόδοξος πληθυσμός», ὑπογραμμίζει ὁ Καργάκος. Ὁ ἐπαναστατικὸς Ἑλληνισμὸς ἔβγαινε πάντα μέσα ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. □

(*) Βλ. <https://enromiosini.gr/arthrografia/i-stasi-ton-papikon/>. Τῆς Εὐδοξίας Αὐγουστίνου, Φιλολόγου - Θεολόγου. • Ἐπιμέλ. ἡμετ.